DAVLAT TOMONIDAN XIZMATLAR EKSPORTINI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMI

Qodirjonov A.M.
PhD, dotsent, Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
E-mail: a.qodirjonov@kiut.uz
ORCID: 0009-0003-3022-6879

Qabul qilindi: 01.11.2025
Ko‘rib chiqildi: 01.11.2025
Tasdiqlandi: 02.11.2025

Kalit so‘zlar:
xizmatlar eksporti, rag‘batlantirish mexanizmlari, davlat siyosati, moliyaviy rag‘batlar, strategik rivojlanish.

Annotatsiya. Ushbu tezisda davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Asosiy e’tibor moliyaviy va soliq rag‘batlar, qo‘llab-quvvatlash dasturlari, reglament va byurokratik soddalashtirish hamda innovatsion yondashuvlar orqali xizmatlar eksportini rivojlantirishga qaratilgan. Tezisda mavjud mexanizmlarning samaradorligi, milliy iqtisodiyotga ta’siri va xalqaro tajriba bilan solishtirish orqali yangi strategik yo‘nalishlar aniqlanadi.

Ключевые слова:
Экспорт услуг, механизмы стимулирования, государственная политика, финансовые стимулы, стратегическое развитие.

Аннотация. В данном тезисе анализируются механизмы стимулирования экспорта услуг государством. Основное внимание уделяется финансовым и налоговым стимулам, программам поддержки, упрощению регламентов и бюрократических процедур, а также внедрению инновационных подходов для развития экспорта услуг. Рассматривается эффективность существующих механизмов, их влияние на национальную экономику и сравнительный анализ с международным опытом для определения новых стратегических направлений.

Keywords:
Services export, promotion mechanisms, state policy, financial incentives, strategic development.

Annotation. This thesis analyzes state mechanisms for promoting services export. The focus is on financial and tax incentives, support programs, regulatory and bureaucratic simplification, and the implementation of innovative approaches to enhance services export. The thesis examines the effectiveness of existing mechanisms, their impact on the national economy, and compares them with international practices to identify new strategic directions.

Kirish. Xizmatlar eksportini rivojlantirish milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishi, yangi ish o‘rinlarini yaratish va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, davlat tomonidan ishlab chiqiladigan rag‘batlantirish mexanizmlari xizmatlar eksportini samarali qo‘llab-quvvatlashning asosiy vositasi hisoblanadi. Rag‘batlantirish mexanizmlari moliyaviy va soliq imtiyozlari, eksportyorlarni qo‘llab-quvvatlash dasturlari, reglament va byurokratik jarayonlarni soddalashtirish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali xizmatlar eksportini oshirishga xizmat qiladi. Moliyaviy rag‘batlar, jumladan subsidiya va kreditlar, kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash orqali yangi bozorlarni jalb qilish imkonini beradi, soliq imtiyozlari esa xarajatlarni kamaytirish va raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, reglament va byurokratik soddalashtirish jarayonlarini optimallashtirish xizmatlar eksportini tezlashtiradi, eksport jarayonidagi ma’muriy to‘siqlarni kamaytiradi va biznes subyektlari uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi. Innovatsion yondashuvlar esa raqamli texnologiyalar, marketing strategiyalari va elektron platformalarni joriy etish orqali eksport xizmatlari sifatini oshirish va yangi bozorlarni jalb qilish imkonini beradi. Tadqiqot davomida xalqaro tajribalarni o‘rganish orqali samarali rag‘batlantirish mexanizmlarini milliy sharoitlarga moslashtirish, mavjud muammolarni aniqlash va istiqbolli yo‘nalishlarni belgilash imkoniyati yaratildi. Shu sababli, davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari tizimli va kompleks yondashuvni talab qiluvchi, milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga sezilarli hissa qo‘shadigan strategik ahamiyatga ega vosita hisoblanadi. Davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishi, ish o‘rinlarini yaratish va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirishda muhim strategik vosita hisoblanadi. Xizmatlar sohasining turli tarmoqlari, jumladan moliya, turizm, transport va logistika, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, sog‘liqni saqlash va konsalting xizmatlari eksporti orqali mamlakatga qo‘shilgan qiymatni oshirish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, davlat tomonidan ishlab chiqilgan moliyaviy rag‘batlar, soliq imtiyozlari, eksport jarayonlarini soddalashtirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish xizmatlar eksportini samarali qo‘llab-quvvatlashning asosiy vositalari hisoblanadi. Moliyaviy rag‘batlar va soliq imtiyozlari eksportyorlar uchun qulay shart-sharoit yaratadi, reglament va byurokratik soddalashtirish jarayonlarni tezlashtiradi va ma’muriy to‘siqlarni kamaytiradi. Innovatsion yondashuvlar esa raqamli platformalar va marketing strategiyalari orqali xizmatlar sifatini oshirib, yangi bozorlarni jalb qilish imkonini beradi. Shuningdek, xalqaro tajribalarni o‘rganish va milliy sharoitlarga moslashtirish orqali davlat mexanizmlarining samaradorligini oshirish mumkin. Tadqiqot davomida ushbu mexanizmlarning milliy iqtisodiyotga ta’siri, mavjud muammolar va istiqbolli yo‘nalishlar tizimli tarzda tahlil qilinadi. Shu bilan birga, davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari

nafaqat iqtisodiy, balki strategik va innovatsion yondashuvlarni birlashtirgan kompleks tizim sifatida milliy iqtisodiyotning global bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari mavzusida mavjud adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, birinchi navbatda moliyaviy va soliq rag‘batlari xizmatlar eksportini samarali qo‘llab-quvvatlashda asosiy vosita sifatida qaraladi [1]. Ikkinchidan, reglament va byurokratik jarayonlarni soddalashtirish orqali eksport jarayonini tezlashtirish va biznes subyektlari uchun qulay shart-sharoit yaratish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan [2]. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion yondashuvlar va raqamli platformalarni joriy etish xizmatlar eksportining sifatini oshirish va yangi bozorlarni jalb qilishda muhim ahamiyatga ega [3]. Shu bilan birga, xalqaro tajribalarni o‘rganish natijasida eng samarali mexanizmlar moliyaviy rag‘batlar bilan birgalikda reglament soddalashtirilishi va innovatsion yondashuvlarni integratsiyalashgan tizim ekanligi aniqlangan [4]. Tadqiqotlarda shuningdek, davlat siyosati va rag‘batlantirish mexanizmlarining milliy iqtisodiyotga, eksport hajmi va raqobatbardoshlikka ta’siri ham keng tahlil qilingan [5]. Umuman olganda, mavjud adabiyotlar davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlarining samaradorligini baholash, mavjud muammolarni aniqlash va strategik tavsiyalar ishlab chiqishda muhim nazariy asoslarni shakllantiradi.

Materiallar va usullar. Tadqiqotda davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlarini o‘rganish uchun kompleks ilmiy-tahliliy va statistik usullar qo‘llanildi. Nazariy jihatdan, rasmiy hukumat hujjatlari, strategik dasturlar, iqtisodiy va moliyaviy hisobotlar, ilmiy maqolalar va monografiyalar tahlil qilindi, bu orqali mavjud mexanizmlarning asosiy yo‘nalishlari, samaradorligi va qo‘llanilish mexanizmlari aniqlandi. Amaliy jihatdan, milliy xizmatlar eksporti bo‘yicha statistik ma’lumotlar, so‘rovnomalar, intervyular va ekspert baholari asosida chora-tadbirlarning natijadorligi o‘rganildi. Solishtirma tahlil usuli yordamida milliy va xalqaro tajribalar o‘rganilib, eng samarali rag‘batlantirish mexanizmlari aniqlangan. Tadqiqot jarayonida induktiv-deduktiv metodlar birgalikda qo‘llanilib, moliyaviy va soliq rag‘batlar, reglamentni soddalashtirish va innovatsion yondashuvlarning xizmatlar eksportiga ta’siri baholandi. Shuningdek, tizimli tahlil va grafik statistik usullar yordamida eksport hajmlari, moliyaviy rag‘batlarning samaradorligi va davlat siyosati natijalarining raqamli ko‘rsatkichlari aniqlanib, milliy iqtisodiyotdagi o‘rni va istiqbolli yo‘nalishlar belgilandi. Tadqiqotda foydalanilgan ma’lumotlar O‘zbekiston Respublikasi rasmiy statistik portallari, moliya va savdo tashkilotlari hisobotlari, shuningdek, xalqaro iqtisodiy tashkilotlar ochiq ma’lumotlar bazalaridan olindi. Shu orqali davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlarining samaradorligi tizimli va asosli ravishda baholandi hamda

mavjud muammolar va takomillashtirish imkoniyatlari aniqlanib, strategik tavsiyalar ishlab chiqildi.

1-Jadval. Davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari va ularning ta’siri

Mexanizm	Asosiy chora-tadbirlar	Ta’siri	Misollar
Moliyaviy rag‘batlar	Subsidiya, qulay kreditlar, grantlar	Eksportyorlarni qo‘llab-quvvatlash, yangi bozorlarni jalb qilish	Kichik va o‘rta biznesga moliyaviy yordam
Soliq imtiyozlari	Eksportga yo‘naltirilgan xizmatlar uchun soliq chegirmalari	Xarajatlarni kamaytirish va raqobatbardoshlikni oshirish	IT va konsalting kompaniyalari
Reglament va byurokratik soddalashtirish	Litsenziya va ruxsatnomalarni optimallashtirish, onlayn ro‘yxatga olish	Jarayonlarni tezlashtirish va ma’muriy to‘siqlarni kamaytirish	Elektron ruxsatnomalar, tezkor ro‘yxatga olish tizimi
Innovatsion yondashuvlar	Raqamli platformalar, marketing strategiyalari	Eksport xizmatlari sifatini oshirish va yangi bozorlarni jalb qilish	Onlayn xizmat platformalari, virtual ko‘rgazmalar
Eksport qo‘llab-quvvatlash dasturlari	Treninglar, maslahatlar, xalqaro ko‘rgazmalar	Eksportyorlar malakasini oshirish va bozorlarni kengaytirish	Eksport markazlari va konsultatsiya xizmatlari

Ushbu jadval davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlarini tizimli tarzda ko‘rsatadi va har bir mexanizm bo‘yicha asosiy chora-tadbirlar, ta’siri va real misollar bilan ta’riflangan. Moliyaviy rag‘batlar va soliq imtiyozlari eksportyorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi, reglament va byurokratik soddalashtirish jarayonlarni tezlashtiradi, innovatsion yondashuvlar esa xizmatlar sifatini oshirib, yangi bozorlarni jalb qilish imkonini beradi. Shuningdek, eksport qo‘llab-quvvatlash dasturlari orqali korxonalarning malakasi oshirilib, xalqaro bozorlarda raqobatbardoshlikni kuchaytiradi. Shu tarzda, barcha mexanizmlar birgalikda xizmatlar eksportining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishi va eksport salohiyatini oshirishda muhim rol

o‘ynaydi. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, moliyaviy rag‘batlar, jumladan subsidiya va qulay kreditlar, xizmatlar eksportini amalga oshirayotgan korxonalarga qo‘llab-quvvatlash yaratadi va yangi bozorlarni jalb qilish imkonini beradi. Soliq imtiyozlari esa xarajatlarni kamaytirib, raqobatbardoshlikni oshiradi. Reglament va byurokratik jarayonlarni soddalashtirish xizmatlar eksporti jarayonini tezlashtiradi, eksportyorlar uchun qulay shart-sharoit yaratadi va ma’muriy to‘siqlarni kamaytiradi. Tadqiqot shuningdek, innovatsion yondashuvlar, raqamli platformalar va marketing strategiyalarini joriy etish orqali xizmatlar sifatini yaxshilash va yangi bozorlarni jalb qilish mumkinligini ko‘rsatdi. Milliy va xalqaro tajribalarni solishtirma tahlil qilish natijalari shuni ko‘rsatdiki, eng samarali mexanizmlar moliyaviy rag‘batlar bilan birga reglament soddalashtirilishi va innovatsion yondashuvlarni birlashtirgan tizimdir. Shu bilan birga, tadqiqot davomida aniqlangan asosiy muammolar – moliyaviy resurslarning cheklanganligi, byurokratik to‘siqlar va xalqaro raqobatdagi qiyinchiliklar – davlat siyosatini yanada takomillashtirish zaruratini ko‘rsatadi. Umuman olganda, tadqiqot muhokamasi davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlarining samaradorligi, ularni takomillashtirish yo‘nalishlari va milliy iqtisodiyotga qo‘shadigan hissasini aniq ko‘rsatadi hamda strategik tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Xulosa. Xulosa sifatida aytish mumkinki, davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishi, yangi ish o‘rinlarini yaratish va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, moliyaviy rag‘batlar, soliq imtiyozlari, reglament va byurokratik jarayonlarni soddalashtirish hamda innovatsion yondashuvlar xizmatlar eksportining samaradorligini oshirishda eng muhim vositalar hisoblanadi. Moliyaviy rag‘batlar va soliq imtiyozlari eksportyorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi, reglament va byurokratik soddalashtirish jarayonlarni tezlashtiradi, innovatsion yondashuvlar esa xizmatlar sifatini oshirib, yangi bozorlarni jalb qilish imkonini beradi. Tadqiqot davomida aniqlangan muammolar – moliyaviy resurslarning cheklanganligi, byurokratik to‘siqlar va xalqaro raqobatdagi qiyinchiliklar – mexanizmlarni yanada takomillashtirish zaruratini ko‘rsatadi. Natijada, davlat tomonidan xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari kompleks va tizimli yondashuvni talab qiluvchi, milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga sezilarli hissa qo‘shadigan strategik vosita ekanligi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Davlat xizmatlari va eksport siyosati bo‘yicha milliy statistik hisobotlar, O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi, 2023.
2. Karimov, I., “Xizmatlar eksportini rag‘batlantirish mexanizmlari”, Tashkent, 2022.
3. World Trade Organization, “Promoting Service Exports: Innovative Approaches”, Geneva, 2021.